

Комунальний заклад вищої освіти
«Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія»
Запорізької обласної ради
Факультет реабілітаційної педагогіки та соціальної роботи
Кафедра спеціальної освіти та психології

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

Особливості використання гри в процесі розвитку словникового запасу у
дітей старшого дошкільного віку з порушеннями мовлення

Виконала студентка другого
(магістерського) рівня освіти
групи СОМ-2(2)
спеціальності 016 Спеціальна освіта
Черкасов Максим Андрійович
Керівник: Бочелюк В. Й.
Рецензент: Пріб Г. А
Нормоконтроль _____ Анна КІРІЛЛОВА

Запоріжжя

2023 р.

РЕФЕРАТ

Магістерська робота: 92 с., 3 табл., 4 рис., 25 джерел.

Мета дослідження: теоретично проаналізувати та експериментально перевірити особливості використання гри в процесі розвитку словникового запасу у дітей старшого дошкільного віку з порушеннями мовлення.

Об'єкт дослідження – процес формування лексичних знань, умінь та навичок дітей.

Предмет дослідження – методичний інструментарій використання гри в процесі розвитку словникового запасу у дітей старшого дошкільного віку з порушеннями мовлення.

Методи дослідження:

– *теоретичні* – аналіз і узагальнення наукової і методичної педагогічної літератури з розвитку мовлення дітей старшого дошкільного та молодшого шкільного віку, аналіз чинних програм;

– *емпіричні* - педагогічний експеримент, бесіда з батьками, педагогами, анкетування;

– *статистичні* - кількісний та якісний аналіз експериментальних даних щодо рівнів розвитку словника дітей старшого дошкільного та молодшого шкільного віку.

Практичне значення дослідження полягає у тому, що визначені педагогічні умови з використанням освітньої програми «Світ чекає крилатих» та представлена методика розвитку словникового запасу дітей старшого дошкільного та молодшого шкільного віку можуть бути використані у роботі закладів загальної шкільної та дошкільної освіти.

ГРА, РОЗВИТОК СЛОВНИКОВОГО ЗАПАСУ, ДІТИ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ, ПОРУШЕННЯ МОВЛЕННЯ.

ВСТУП

Актуальність дослідження. Упродовж усього життя нам доводиться адаптуватись до різних ситуацій. Коли дитина переступає поріг школи, вона також увесь час адаптується: до дітей, до уроків, до вчителів, до нового режиму дня.

Рух вперед всього суспільства – інтелектуальний потенціал підростаючого покоління, це він забезпечує рух вперед всього суспільства. Тому сучасні шкільні програми до навчання ставлять до педагогів задачу не тільки домагатися засвоєння учнями основ наук, а й всебічно розвивати дітей, вчити використовувати отримані знання на практиці, розширювати їх. Отже, навчити вчитися упродовж всього життя. Усе вищесказане вимагає обов'язкового дотримання загальних дидактичних принципів наступності та перспективності, без яких неможливий успіх та ефективність у процесі навчання. Дана проблема є найбільш важливою на усіх етапах інтелектуального розвитку учнів.

Першою сходинкою, на якій дитина починає навчання – це дошкільний заклад. Починаючи з дошкільного віку, діти поповнюють свою «мовленнєву скриню». У самому кінці дошкільного віку дитина повинна використовувати у своєму мовленні всі частини мови, вживаючи узагальнювальні поняття, класифікуючи предмети відповідно до родових ознак, розрізняючи та пояснюючи полісемантичні слова та вирази, знає, що таке переносне значення слова, повинна вміло добирати синоніми, антоніми до поданих слів, знати, що таке пряме і переносне значення слів, за допомогою вихователя може виконувати прості вправи на деривацію. У своєму мовленні дитина повинна вміти висловлювати свою думку, відстоювати свою точку зору, у спілкуванні з дорослими поступово починає вважати себе повноправним співрозмовником.

Початкова школа – наступний етап у розвитку та навчанні дітей, одне з найголовніших завдань якої – навчити школярів змістовно, граматично правильно і стилістично вправно висловлювати думки в усній та писемній формах, значно підвищити рівень мовленнєвих умінь, засвоєнню лексичного багатства мови. Одним із провідних завдань розвитку мовлення учнів початкових класів є керування процесом збільшення лексичного складу мовлення у дітей, упорядкування словникової роботи, перехід пасивних лексем у активні.

Проте, шкільна практика показує, що не завжди знання та навички, отриманні в початковій школі, в досить послідовно реалізуються учителями в середній школі. Між тим, за час навчання у початковій школі учні накопичують доволі багату кількість лексичних фактів, і це накопичене учитель може використовувати при формуванні лексичних понять в наступних ланках освіти.

Важливість встановлення наступності між вказаними етапами здобуття знань визначила тему нашої кваліфікаційної роботи «Наступність у розвитку словника дітей старшого дошкільного та молодшого шкільного віку».

Мета дослідження: теоретично проаналізувати та експериментально перевірити особливості використання гри в процесі розвитку словникового запасу у дітей старшого дошкільного віку з порушеннями мовлення.

Об'єкт дослідження – процес формування лексичних знань, умінь та навичок дітей.

Предмет дослідження – методичний інструментарій використання гри в процесі розвитку словникового запасу у дітей старшого дошкільного віку з порушеннями мовлення.

Завдання дослідження:

1. Зробити аналіз методичної та спеціальної літератури з проблеми дослідження.
2. Виявити особливості використання інноваційних технологій в розвитку словника дітей старшого дошкільного віку.

3. Вивчити стан сформованості словникового запасу у дітей старшого дошкільного та молодшого шкільного віку.

4. Запропонувати педагогічні умови використання інноваційних освітніх технологій у розвитку словника дітей старшого дошкільного віку з порушеннями мовлення

Методи дослідження:

- *теоретичні* – аналіз і узагальнення наукової і методичної педагогічної літератури з розвитку мовлення дітей старшого дошкільного та молодшого шкільного віку, аналіз чинних програм;

- *емпіричні* - педагогічний експеримент, бесіда з батьками, педагогами, анкетування;

- *статистичні* - кількісний та якісний аналіз експериментальних даних щодо рівнів розвитку словника дітей старшого дошкільного та молодшого шкільного віку.

Практичне значення дослідження полягає у тому, що визначені педагогічні умови з використанням освітньої програми «Світ чекає крилатих» та представлена методика розвитку словникового запасу дітей старшого дошкільного та молодшого шкільного віку можуть бути використані у роботі закладів загальної шкільної та дошкільної освіти.

Структура роботи. Магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів, проміжних та основних висновків, списку використаних джерел і додатків. Текст роботи викладено на 92 сторінках. У тексті вміщено 3 таблиці, 4 рисунки.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі нами було вивчено та проаналізовано вплив наступності у розвитку словника дітей старшого дошкільного віку та молодшого шкільного віку, досліджено засоби та методи розвитку словника дітей.

1. Збагачення словника новими лексичними одиницями; засвоєння дітьми раніше невідомих слів, а також відкриття нових значень деяких слів, уже наявних у їхньому лексиконі. В першу чергу, збагачення словника відбувається за рахунок загальноповсякденної лексики (назви предметів, ознак і якостей, дій, процесів та ін.). Закріплення й уточнення словника пояснюється тим, що у дітей слово не завжди пов'язане безпосередньо з предметом. Діти часто не знають точного найменування предметів. Тому сюди входять поглиблення розуміння вже відомих слів, наповнення їх конкретним змістом, на основі точного співвіднесення з об'єктами реального світу, подальшого оволодіння узагальненням, яке в них виражено, розвиток вміння використовувати в мовленні загальноповсякденні слова.

Активізація словника. Засвоювані дітьми слова діляться на дві категорії: пасивний словник (слова, які дитина розуміє, пов'язує з певними уявленнями, але не вживає) і активний словник (слова, які дитина не тільки розуміє, але активно, свідомо при всякому зручному випадку вживає в мові). При роботі над розвитком словника старших дошкільнят важливо домагатися того, щоб нове слово увійшло в активний словник дітей.

2. Досліджуючи інноваційний підхід до розвитку словника дітей старшого дошкільного віку та молодшого шкільного віку, нами встановлено, що завдання, які представлені у проєкті «Світ чекає крилатих», збагачують словниковий запас дітей, стимулюють розвиток

творчих здібностей, забезпечують стійку мотивацію до отримання знань, до пізнання нового.

3. У процесі експериментального дослідження стану сформованості мовленнєвих процесів у старших дошкільників за допомогою інноваційного підходу, нами було виявлено, що у дітей старшого дошкільного віку недостатній рівень розвитку мовлення. Це свідчить про необхідність організації роботи з розвитку словника дітей, також експеримент підтвердив, що використання інноваційного інтегрованого проєкта «Світ чекає крилатих» робить навчання дітей більш ефективним, збагачувати словниковий запас, допомагає розвинути усі вищі психічні функції, розвитку фонетико-фонематичних процесів, сформованості звуковимови, граматичного складу мовлення, сприяє швидшому та глибшому засвоєнню навчального матеріалу, дає дітям змогу розвивати комунікативні здібності та мовленнєву ініціативу, є чудовим стимулом і предметною опорою до складання невеликих казок, творчих розповідей, розучування віршів тощо.

Досліджуючи особливості розвитку словника старшого дошкільного віку, нами була розроблена методика використання освітньої програми «Світ чекає крилатих», яка допомагає збагачувати словниковий запас у дітей. Такі вміння і навички закладають фундамент учбової діяльності майбутніх школярів. Діти відрізняються багатим словниковим запасом, фантазією і уявою, активним прагненням до творчої діяльності, бажанням експериментувати, винаходити. У них добре розвинене просторове, логічне, математичне, асоціативне мислення, пам'ять, що є основою інтелектуального розвитку і показником готовності дитини до навчання у школі.